

**การศึกษาความพร้อมของการดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงิน
สำหรับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอสันทราย แม่ริม แม่แตง และสันกำแพง
จังหวัดเชียงใหม่**

**The study of readiness in Financial welfare procedure for organic
farming of Sansai District Maerim District Maetang District and
Sankamphang District, Chiang Mai Province**

จิรายุ หาญตระกูล^{1*}, ปณณวัฒน์ วังอนุสรณ์² และประภาพร กิจดำรงธรรม³
(Chirayu Hantrakul^{1*}, Bhannawat Wanganusorn² and Prapaporn Kitdamrongtam³)

^{1*,2,3}สาขาวิชาการเงิน หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อีเมลผู้แต่งหลัก : ajkai2111@gmail.com เบอร์โทร : 08 0324 9519

วันที่รับบทความ 31 มีนาคม 2564

Received: Mar. 31, 2021

วันที่รับแก้ไขบทความ 21 พฤษภาคม 2565

Revised: May. 21, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 24 พฤษภาคม 2565

Accepted: May. 24, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาความพร้อมของการดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงิน สำหรับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอำเภอสันทราย แม่ริม แม่แตง และสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมด้านสวัสดิการทางการเงิน และศึกษาเจตคติต่อการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่อยู่ในเครือข่ายสันทรายโมเดลจำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสันทราย อำเภอแม่ริม อำเภอแม่แตง และอำเภอสันกำแพง จำนวนทั้งสิ้น 61 ราย โดยงานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มเกษตรกรอินทรีย์มีระดับความรู้การจัดสวัสดิการทางการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 48.80 มีคะแนนอยู่ระหว่างช่วง 16 - 22 คะแนน) ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติการจัดสวัสดิการทางการเงิน พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงิน อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 96.20 มีคะแนนอยู่ระหว่างช่วง 9 - 12 คะแนน) ซึ่งแสดงถึงความพร้อมของกลุ่มในการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงิน นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรมีเจตคติที่ดีต่อการจัดสวัสดิการทางการเงินทุกด้านในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการทางการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.32) หลักการสำคัญของการจัดสวัสดิการทางการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.25) และประโยชน์จากการจัดสวัสดิการทางการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.00) โดยเกษตรกรยังเห็นว่าตนเองจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านสวัสดิการทางการเงินในระดับสูง (ร้อยละ 96.20) และผลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีความมุ่งมั่นต่อการเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกลุ่มสวัสดิการทางการเงินในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: สวัสดิการทางการเงิน; ความพร้อมทางการเงิน; กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

Abstract

A Study on Readiness in Financial welfare procedure for organic farming of Sansai district Maerim district Maetang district and Sankamphang district, Chiang Mai Province. The objective is to study the readiness in financial welfare and the attitudes towards financial welfare of the organic farming groups in the Sansai Model network of 61 cases in 4 districts Sansai district, Maerim district, Maetang district and Sankamphang district. The data were collected from questionnaires Focus group and analyze the data with descriptive statistics.

The study found that farmers engaged in organic agriculture degree of welfare, the overall financial moderate (48.80 percent have scores between 16 - 22 score) by found that farmers insurance knowledge levels (5 - 6), and the management of savings group (6 - 7), but the high level of knowledge of savings (4 - 6 votes) and risk credit (3 - 5), is a moderate and healthy attitudes toward agriculture operations financial welfare. All sides agree that most levels in both the purpose of welfare finance average 4.32. The principles of welfare finance average 4.25, and the benefits of welfare finance average 4.00 by farmers also found themselves will need to engage in operations to financial welfare and high level as 96.20%. After we also held a meeting to clarify the farmers attending a meeting, found that the farmers are committed to prepare for the establishment of the group following financial welfare.

Keywords: Financial Welfare; Readiness in Financial; Organic Farming

บทนำ

ปัจจุบันเกษตรกรในประเทศไทยที่เป็นเกษตรกรรายย่อยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้จากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรของประเทศไทยในปี พ.ศ.2557 - 2562 มีจำนวนดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ.	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร	ปี พ.ศ.	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร
2557	6,047,824 ราย	2560	7,010,191 ราย
2558	6,516,347 ราย	2561	7,271,759 ราย
2559	6,813,995 ราย	2562	7,554,562 ราย

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563

ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรรายย่อยเหล่านี้ มีความรู้ด้านการผลิตและการตลาดไม่มากนัก ไม่มีอำนาจต่อรองในการซื้อขายผลผลิต การซื้อขายสินค้าเกษตรผ่านระบบสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร ยังพัฒนาได้น้อยมาก เกษตรกรผู้ผลิตส่วนใหญ่ยังคงซื้อขายผ่านพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นหลาย ขั้นตอน ทำให้เกษตรกรตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบอยู่มาก และไม่ได้รับประโยชน์จากราคาผลผลิตทางการเกษตรเต็มที่เท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะเห็นได้ว่าราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ผู้ผลิตหรือเกษตรกร

ได้รับจะต่ำกว่าหรือใกล้เคียงต้นทุนการผลิตเท่านั้น อีกทั้งยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลให้เกษตรกรต้องประสบกับปัญหานี้สืบเพิ่มมากขึ้น

ปัญหานี้สืบของเกษตรกรเป็นที่สะสมเรื้อรังมานาน โดยเฉพาะจากหนี้สินนอกระบบ เนื่องจากการขาดแคลนเงินทุนในการทำเกษตร ด้วยนโยบายภาครัฐที่มีการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีแนวโน้มชะลอตัว รวมถึงความผันผวนของธรรมชาติส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่ภายใต้ภาวะหนี้สิน ซึ่งเป็นปัญหาที่หยั่งรากลึกในสังคมไทยมายาวนาน ดังนั้นการแก้ปัญหาดังกล่าว ภาครัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมเกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ในระยะยาว เกษตรกรจะต้องช่วยเหลือตัวเองและช่วยกันเองมากขึ้น จึงจำเป็นต้องรวมกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคของการแข่งขันในทุก ๆ ด้าน ทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ มากมายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง โดยอาศัยพลังของกลุ่ม ดังนั้นกลุ่มใดที่มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นจะมีพลังอำนาจในการต่อรองสูงกว่ากลุ่มที่อยู่กันอย่างหลวม ๆ ดังปรัชญาของการรวมกลุ่มที่ว่าเสริมสร้างพลังเพื่อการพึ่งพาตนเอง

สำหรับในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันได้มีเกษตรกรในพื้นที่หันมาทำเกษตรกรรมในรูปแบบของเกษตรอินทรีย์เป็นจำนวนมาก เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์จะเป็นประโยชน์ทั้งแก่ผู้บริโภคและผู้ผลิตเอง เพราะการทำเกษตรอินทรีย์ทำให้ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องมีการใช้สารเคมีซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร อีกทั้งการทำเกษตรอินทรีย์ยังช่วยลดต้นทุนการผลิต และสามารถประยุกต์ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติเพื่อคุณภาพชีวิต และสนับสนุนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, 2564) โดยในจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการแบ่งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตามพื้นที่จำนวน 16 อำเภอ ได้แก่ 1) ไชยปราการ 2) เชียงดาว 3) เวียงแหง 4) พร้าว 5) แม่แตง 6) แม่ริม 7) สันทราย 8) สะเมิง 9) แม่ว้าง 10) สารภี 11) ดอยสะเก็ด 12) สันกำแพง 13) แม่ออน 14) อมก๋อย 15) แม่แจ่ม 16) กัลยาณิวัฒนา (สำนักงานสาธารณสุขเชียงใหม่, 2564) กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในโครงการสันทรายโมเดลถือเป็นกลุ่มเกษตรกร ที่มีความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรของโครงการนั้นจะประกอบไปด้วยเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันทราย อำเภอแม่ริม อำเภอแม่แตง และอำเภอสันกำแพง โดยจากการประชุมเครือข่ายเกษตรกรในโครงการสันทรายโมเดล พบว่ากลุ่มเกษตรกรยังไม่มีสร้างระบบสวัสดิการทางการเงินของกลุ่ม แต่เกษตรกรมีความต้องการอยากสร้างระบบสวัสดิการทางการเงินของกลุ่มตนเอง

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเตรียมความพร้อม ในการดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงินสำหรับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในอำเภอสันทราย แม่ริม แม่แตง และสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวกันของเกษตรกรกลุ่มเกษตรอินทรีย์ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันแต่ยังขาดการจัดสวัสดิการทางการเงิน เพื่อให้ทราบถึงความพร้อมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และนำไปเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบการจัดสวัสดิการดังกล่าวต่อไป

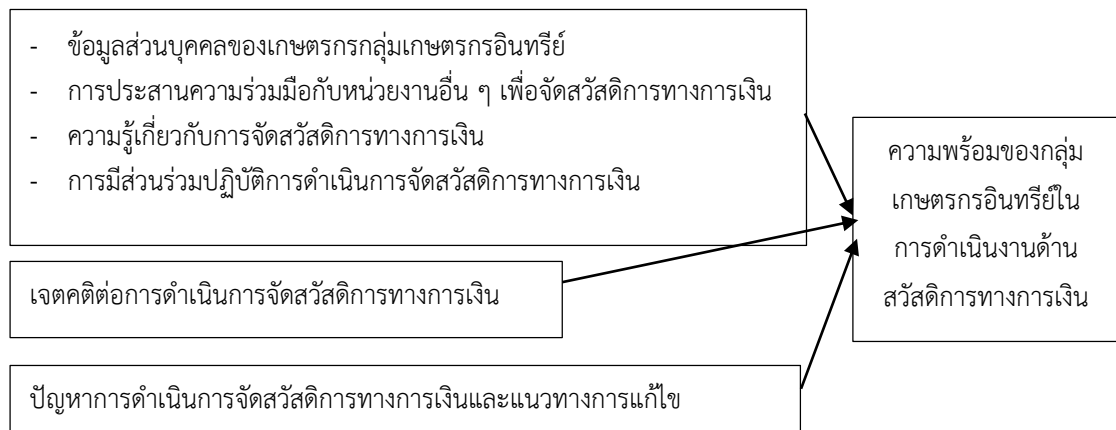
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในการดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงิน
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่มชุมชนเกษตรกรอินทรีย์

ขอบเขต

ศึกษาความพร้อมการดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงิน และเจตคติต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ที่อยู่ในเครือข่ายสหทรายโมเดลในอำเภอสหทราย แม่ริม แม่แตง และสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 61 ราย

กรอบความคิด/สมมติฐานการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์จำนวน 16 อำเภอ ได้แก่ 1) ไชยปราการ 2) เชียงดาว 3) เวียงแหง 4) พร้าว 5) แม่แตง 6) แม่ริม 7) สันทราย 8) สะเมิง 9) แม่ว้าง 10) สารภี 11) ดอยสะเก็ด 12) สันกำแพง 13) แม่ฮอน 14) อมก๋อย 15) แม่แจ่ม 16) กัลยาณวิวัฒนา สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่อยู่ในเครือข่ายสหทรายโมเดลจำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสันทราย แม่ริม แม่แตง และสันกำแพง ซึ่งประกอบไปด้วยเกษตรกรอินทรีย์ จำนวนทั้งสิ้น 61 ราย

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มเพื่อให้ทราบถึงระดับความพร้อมในการดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงิน เจตคติต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงิน และปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการดำเนินการ ด้านสวัสดิการทางการเงินของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหา สำหรับแบบสอบถามจะแบ่งออก 6 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร

ส่วนที่ 2 ด้านประสานความร่วมมือ กับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อจัดสวัสดิการทางการเงิน

ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางการเงิน

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมปฏิบัติการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงิน

ส่วนที่ 5 เจตคติต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงิน

ส่วนที่ 6 ปัญหาและแนวทางการแก้ไข

โดยแบบสอบถามได้มีการกำหนดลักษณะคำถาม ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยการส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ของแบบสอบถาม โดยผลจากการตรวจสอบพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

สำหรับการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) กลุ่มเป้าหมายของการจัดสนทนากลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่อยู่ในเครือข่ายสหกรณ์โมเดลจำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสนทราย แม่ริม แม่แตง และสันกำแพง ซึ่งประกอบไปด้วยเกษตรกรจำนวนทั้งสิ้น 12 ราย โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกแต่ละกลุ่มคือ เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่อยู่ในเครือข่ายสหกรณ์โมเดล ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการ และสมาชิกเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มเครือข่ายสหกรณ์โมเดล ซึ่งมีประเด็นที่ใช้สนทนาคือ แนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหมาะสมในการจัดสวัสดิการกลุ่ม แนวทางในการแก้ไขปัญหาการไม่เท่าเทียมกันของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แนวทางในการแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนของการปันผล แนวทางในการแก้ไขปัญหาการออมเงินของสมาชิก และแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยการใช้แบบสอบถามในเรื่องความพร้อมในด้านความรู้ทางการเงิน เจตคติต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงิน และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดการด้านสวัสดิการทางการเงิน รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการและแนวทางแก้ไข ปัญหา นอกจากนี้ยังใช้การสนทนากลุ่มในประเด็นสภาพของการจัดสวัสดิการทางการเงิน รวมถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขของการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และฐานนิยม สำหรับเกณฑ์การแปลผลข้อมูลในส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสวัสดิการทางการเงินสำหรับกลุ่มชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ มีเกณฑ์การแปลผลข้อมูล คือ ระดับต่ำ (0 - 3 คะแนน) ระดับปานกลาง (4 - 6 คะแนน) ระดับสูง (7 - 9 คะแนน) ในส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมปฏิบัติการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงินสำหรับกลุ่มชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ เกณฑ์การแปลผลข้อมูล คือ ระดับต่ำ (0 - 4 คะแนน) ระดับปานกลาง (5 - 8 คะแนน) ระดับสูง (9 - 12 คะแนน) และในส่วนที่ 5 เจตคติต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่มชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ มีการแปลผลข้อมูลดังนี้

ระดับเจตคติ	ช่วงคะแนน	ระดับเจตคติ	ช่วงคะแนน
น้อยที่สุด	0.01 – 1.25	น้อย	1.26 – 2.25
ปานกลาง	2.26 – 3.25	มาก	3.26 – 4.25
มากที่สุด	4.26 – 5.00		

ผลการวิจัย

การศึกษาความพร้อมในการดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงิน สำหรับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จำนวน 61 ราย สามารถแสดงผลการศึกษาออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าเกษตรกรเป็นเพศชาย จำนวน 24 คน (ร้อยละ 39.30) และเพศหญิง จำนวน 37 คน (ร้อยละ 60.70) สำหรับระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 24 คน (ร้อยละ 39.30) และระดับมัธยมศึกษา จำนวน 37 คน (ร้อยละ 60.70) ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรอินทรีย์มากกว่า 5 ปีมากที่สุด จำนวน 44 คน (ร้อยละ 72.10) รองลงมา คือ เพิ่งเริ่มทำเกษตรกรอินทรีย์ไม่เกิน 1 ปี จำนวน 10 คน (ร้อยละ 16.40) และมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกรอินทรีย์อยู่ระหว่าง 1 – 3 ปี จำนวน 7 คน (ร้อยละ 11.50) สำหรับการเป็นสมาชิกองค์กรทางการเงินท้องถิ่น สามารถสรุปได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของการเป็นสมาชิกองค์กรทางการเงินท้องถิ่น

การเป็นสมาชิกองค์กรทางการเงินท้องถิ่น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพียงอย่างเดียว	6	9.84
เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพียงอย่างเดียว	6	9.84
เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเพียงอย่างเดียว	18	29.51
เป็นสมาชิกมากกว่า 1 องค์กร	31	50.81
รวม	61	100.00

เกษตรกรเป็นสมาชิกองค์กรทางการเงินท้องถิ่นมากกว่า 1 องค์กร มีมากที่สุด จำนวน 31 คน (ร้อยละ 50.81) รองลงมา เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเพียงอย่างเดียว จำนวน 18 คน (ร้อยละ 29.51) และน้อยที่สุด จำนวนเท่ากัน 6 คน (ร้อยละ 9.84) เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพียงอย่างเดียวและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพียงอย่างเดียว

ส่วนที่ 2 การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อจัดสวัสดิการทางการเงิน สำหรับกลุ่มชุมชนเกษตรกรอินทรีย์

พบว่า เกษตรกรได้มีการประสานงานกับส่วนงานของภาครัฐและเอกชนมากที่สุด (ร้อยละ 54.55) โดยหน่วยงานที่เข้าไปประสานความร่วมมือมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ หน่วยงานเกษตรอำเภอ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รองลงมาได้ ประสานงานกับส่วนงานของภาครัฐ (ร้อยละ 24.24) โดยหน่วยงานที่เข้าไปประสานความร่วมมือมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล กรมพัฒนาที่ดิน และมหาวิทยาลัยแม่โจ้

นอกจากนี้เกษตรกรมีการประสานงานกับส่วนงานของภาคเอกชน (ร้อยละ 21.21) โดยหน่วยงานที่เข้าไปประสานความร่วมมือมากที่สุดคือ มูลนิธิพัฒนาศักยภาพเกษตรกรชุมชน

ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสวัสดิการทางการเงินสำหรับ กลุ่มชุมชนเกษตรอินทรีย์

ได้แบ่งความรู้ออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการออม 2) ด้านสินเชื่อ 3) ด้านประกันภัย (หลักความมั่นคงในชีวิต) และ 4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางการเงินในด้านต่าง ๆ

ระดับคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางการเงิน	จำนวน	ร้อยละ
1) ด้านการออม		
จำนวนคำถามความรู้ 9 ข้อ (คะแนนเต็ม 9 คะแนน)		
ระดับต่ำ (0 - 3 คะแนน)	-	-
ระดับปานกลาง (4 - 6 คะแนน)	20	41.70
ระดับสูง (7 - 9 คะแนน)	28	58.30
$\bar{X} = 6.7089$ S.D. = 1.41359 Min = 4 Max = 9		
2) ด้านสินเชื่อ (เงินกู้)		
จำนวนคำถามความรู้ 7 ข้อ (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)		
ระดับต่ำ (0 - 2 คะแนน)	3	5.80
ระดับปานกลาง (3 - 5 คะแนน)	41	78.80
ระดับสูง (6 - 7 คะแนน)	8	15.40
$\bar{X} = 4.6731$ S.D. = 1.14996 Min = 1 Max = 7		
3) ด้านประกันภัย (หลักประกันความมั่นคงในชีวิต)		
จำนวนคำถามความรู้ 6 ข้อ (คะแนนเต็ม 6 คะแนน)		
ระดับต่ำ (0 - 2 คะแนน)	3	5.40
ระดับปานกลาง (3 - 4 คะแนน)	14	25.00
ระดับสูง (5 - 6 คะแนน)	39	69.60
$\bar{X} = 4.5179$ S.D. = 0.97218 Min = 2 Max = 6		
4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์		
จำนวนคำถามความรู้ 7 ข้อ (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)		
ระดับต่ำ (0 - 3 คะแนน)	4	7.40
ระดับปานกลาง (4 - 5 คะแนน)	11	20.40
ระดับสูง (6 - 7 คะแนน)	39	72.20
$\bar{X} = 6.0556$ S.D. = 1.26516 Min = 3 Max = 7		
ระดับคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางการเงินโดยภาพรวม		
ระดับต่ำ (0 - 15 คะแนน)	2	4.90
ระดับปานกลาง (16 - 22 คะแนน)	20	48.80
ระดับสูง (23 - 29 คะแนน)	19	46.30
$\bar{X} = 21.8049$ S.D. = 0.53786 Min = 14 Max = 27		

จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรมีระดับความรู้ของการจัดสวัสดิการทางการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 48.80 ระดับคะแนน 16 - 22 คะแนน) โดยพบว่า เกษตรกรมีระดับความรู้ด้านประกันภัย (5 - 6 คะแนน) และการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ (6 - 7 คะแนน) อยู่ในระดับสูง แต่มีระดับความรู้ด้านการออม (4 - 6 คะแนน) และด้านสินเชื่อ (3 - 5 คะแนน) อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมปฏิบัติต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงินสำหรับกลุ่มชุมชนเกษตรอินทรีย์

การมีส่วนร่วมปฏิบัติต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงิน สำหรับกลุ่มชุมชนเกษตรอินทรีย์จะประกอบไปด้วยขั้นตอนในการดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงิน จำนวน 12 ขั้นตอน ได้แก่ 1) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ และมีการให้ความรู้แก่สมาชิก 2) มีการดำเนินงานให้สมาชิกจ่ายเงินสมทบ 3) มีระบบบันทึกบัญชีการเงินของกลุ่ม 4) มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อสมาชิกหรือคณะกรรมการเป็นระยะ 5) มีแผนการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน 6) มีการประชุมสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ 7) มีการเชื่อมโยงกลุ่มออมทรัพย์กับหน่วยงานอื่น ๆ 8) มีการนำเงินสมทบมาหารายได้โดยการปล่อยกู้แก่สมาชิกในกลุ่ม 9) มีการกำหนดเงื่อนไขข้อบังคับของสมาชิกด้านการให้สินเชื่อ 10) มีการกำหนดเงื่อนไขข้อบังคับ และคุณสมบัติการสมัครเข้าเป็นสมาชิก 11) มีการกำหนดเงื่อนไขการจ่ายเงินปันผล และ 12) มีการกำหนดเงื่อนไขการรับเงินสวัสดิการด้านอื่น ๆ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านสวัสดิการทางการเงิน ของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์

ระดับคะแนนการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
การดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงิน 12 ขั้นตอน		
จำนวนคำถามทั้งหมด 12 ข้อ (คะแนนเต็ม 12 คะแนน)		
ระดับต่ำ (0 - 4 คะแนน)	1	1.90
ระดับปานกลาง (5 - 8 คะแนน)	1	1.90
ระดับสูง (9 - 12 คะแนน)	50	96.20
$\bar{X} = 11.1731$ S.D. = 1.71179 Min = 2 Max = 12		

จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรได้มีส่วนร่วมต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงินอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 96.20 (ระดับคะแนน 9 - 12 คะแนน)

จากผลการวิเคราะห์ในภาพรวมพบว่า เกษตรกรมีระดับความรู้ของการจัดสวัสดิการทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงินอยู่ในระดับสูง แสดงถึงความพร้อมของกลุ่มในการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงิน

ส่วนที่ 5 ด้านเจตคติต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่มชุมชนเกษตรอินทรีย์

จากผลการสำรวจเจตคติการดำเนินงานจัดสวัสดิการ แบ่งออกเป็น 3 ด้านประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการทางการเงิน 2) หลักการสำคัญของการจัดสวัสดิการทางการเงิน และ 3) ประโยชน์จากการจัดสวัสดิการทางการเงิน

ตารางที่ 4 ระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของเจตคติต่อการจัดสวัสดิการทางการเงิน สำหรับกลุ่มชุมชนเกษตรอินทรีย์ในด้านต่าง ๆ ของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์

เจตคติต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงิน สำหรับกลุ่มชุมชนเกษตรอินทรีย์	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ระดับค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
1) วัตถุประสงค์ในการจัดการสวัสดิการทางการเงิน			
1. ชุมชนเกษตรอินทรีย์ควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุข จากการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่ม	4.4138	มากที่สุด	0.89901
2. การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เกิดจากความร่วมมือร่วมใจกันของคนในกลุ่ม เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาทางการเงินของสมาชิก	4.4211	มากที่สุด	0.70578
3. การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เป็นการสร้างหลักประกันเพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่สมาชิก อาจเป็นในรูปสิ่งของเงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล	4.1552	มาก	0.95148
เจตคติต่อการจัดสวัสดิการทางการเงินสำหรับกลุ่มชุมชนเกษตรอินทรีย์ โดยภาพรวมต่อวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการทางการเงิน	4.3275	มากที่สุด	0.68571
2) หลักการสำคัญของการจัดสวัสดิการทางการเงิน			
1. เงินเป็นเครื่องมือ ไม่ใช่เป้าหมายการพัฒนาสวัสดิการทางสังคม และการสร้างความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกในกลุ่ม	4.1250	มาก	0.85413
2. การบริหารจัดการของกลุ่มออมทรัพย์ แบบเปิดเผยโปร่งใส มีระบบการเงิน บัญชีถูกต้อง ทันเวลา จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความมั่นคงทางการเงิน	4.3966	มากที่สุด	0.67381
3. การจัดสวัสดิการทางการเงินของคนในชุมชน ควรมีพื้นฐานอย่างน้อย 3 เรื่อง คือ การออมทรัพย์ การให้กู้ยืม และการสร้างหลักประกันของคนในชุมชน	4.2586	มากที่สุด	0.84936
เจตคติต่อการจัดสวัสดิการทางการเงินสำหรับกลุ่มชุมชนเกษตรอินทรีย์ โดยภาพรวมต่อหลักการสำคัญของการจัดสวัสดิการทางการเงิน	4.2560	มากที่สุด	0.62601
3) ประโยชน์จากการจัดสวัสดิการทางการเงิน			
1. ผู้ด้อยโอกาสจะได้รับความช่วยเหลือให้มีโอกาส มีส่วนร่วม และสามารถเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี จากการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่ม	4.2069	มาก	0.85345
2. ผู้ที่อยู่ในภาวะปกติจะได้รับการป้องกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ จากการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่ม	4.0536	มาก	0.81842
3. ผู้ที่มีความพร้อมทางการเงินจะได้รับความรัก ความอบอุ่น จากการให้น้ำใจไมตรี และมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้การสนับสนุน จากการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่ม	3.2333	ปานกลาง	1.22960
4. การจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่มจะทำให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย เกิดความสัมพันธ์อันดีของคนในกลุ่ม	4.3621	มากที่สุด	0.78803
เจตคติต่อการจัดสวัสดิการทางการเงินสำหรับกลุ่มชุมชนเกษตรอินทรีย์ โดยภาพรวมต่อประโยชน์จากการจัดสวัสดิการทางการเงิน	4.0045	มาก	0.66314

จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรมีเจตคติที่ดีต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงินด้าน วัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการทางการเงินอยู่ในระดับความเห็น คือ เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.3275 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68571 ส่วนมีเจตคติที่ดีต่อหลักการสำคัญ ของการจัดสวัสดิการทางการเงินอยู่ในระดับความเห็น คือ เห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.2560 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62601 นอกจากนี้ยังมีเจตคติที่ดีต่อประโยชน์ จากการจัดสวัสดิการทางการเงิน อยู่ในระดับความเห็น คือ เห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.0045 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66314

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรในกลุ่มมีเจตคติที่ดี (อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด) แสดงว่าเกษตรกรมีความพร้อมในการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงิน

ส่วนที่ 6 ปัญหาและแนวทางการแก้ไข

จากการวิเคราะห์พบประเด็นปัญหา 5 ประเด็น คือ 1) เกษตรกรเห็นว่าปัญหาการจัด สวัสดิการภายในกลุ่มไม่มีความเหมาะสม เช่น การกำหนดชั่วโมงทำงานและการจ่ายคืนผลตอบแทน ซึ่งพบว่าคนที่ทำงานมากแต่ผลตอบแทนกลับได้ไม่มากตามไปด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทำงาน ไม่เท่ากันแต่ผลตอบแทนเท่ากัน โดยได้มีแนวทางการแก้ไข คือ กลุ่มเกษตรกรได้ใช้วิธีการประชุม ปรับความเข้าใจแก่สมาชิกในประเด็นการทำงานและวิธีการคิดค่าแรง 2) ปัญหาการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารที่ไม่เท่าเทียมกัน ขาดข้อมูลที่สำคัญในการตัดสินใจ หรือบางท่านไม่เคยได้รับข้อมูลที่ทัน ต่อการตัดสินใจเลย ซึ่งส่งผลให้บางครั้งการทำงานร่วมกันเกิดความขัดแย้งกันบ้าง 3) ปัญหาการปันผล กลุ่มไม่ชัดเจน ไม่มีการกำหนดรายละเอียดกติกาที่ชัดเจนในเรื่องการแบ่งส่วนของผลประโยชน์ ที่ทำร่วมกันภายในกลุ่ม ทำให้เกิดความคลุมเครือในบางเรื่อง โดยได้มีแนวทางการแก้ไข คือ ให้มีการ ชี้แจงรายละเอียด ตลอดจนเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะจ่ายเงินปันผล 4) ปัญหาสมาชิกมีจำนวนน้อย จำนวนเงินออมรายเดือนไม่เพียงพอนำไปใช้หมุนเวียน โดยได้มีแนวทางการแก้ไข คือ ให้มีการขอ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ เพิ่มเติม และ 5) ปัญหาเรื่องความมีประสิทธิภาพของการ รวมกลุ่ม การจัดกลุ่ม ตลอดจนเครื่องมือหรือรูปแบบการจัดการทางการเงินที่เหมาะสม โดยได้มีแนว ทางการแก้ไข คือ ให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้จากคนในกลุ่มต่างกลุ่ม และขอคำแนะนำจากหน่วยงาน เฉพาะที่สามารถให้คำแนะนำได้

อภิปรายผล

การศึกษาความพร้อมในการดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงิน สำหรับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในพื้นที่อำเภอแม่ริม แม่แตง สันทราย และสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 61 ราย พบว่าเกษตรกรมีระดับความรู้ของการจัดสวัสดิการทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีระดับความรู้ด้านการออม และด้านสินเชื่ออยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากพฤติกรรม และการรับรู้ถึงรูปแบบและผลตอบแทนการออม ช่องทางการออม และสถานที่การออมของเกษตรกร ที่เห็นว่าการออมด้วยการฝากเงินออมทรัพย์ หรือฝากประจำกับสถาบันการเงินมีความปลอดภัยที่สุด ให้ผลตอบแทนที่ดี และสะดวกต่อการถอนมาใช้ยามจำเป็นฉุกเฉินเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ธนียชนก ปะวะละ (2551) ที่พบว่าเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เลือก การออมเงินในรูปแบบการฝากเงินกับสถาบันการเงิน และธนาคารหมู่บ้าน และยังสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พิทักษ์ ศรีสุกใส และปิติพันธุ์ อ่อนจันทร์ (2560) ที่พบว่าเกษตรกรเลือกการออมเงิน โดยฝากออมทรัพย์กับธนาคารมากที่สุด เกษตรกรมีความรู้ในการออมเงินกับช่องทางอื่นหรือรูปแบบอื่น เช่น การลงทุนในพันธบัตร การลงทุนในหุ้นทุนในระดับปานกลาง แต่ในขณะเดียวกันเกษตรกรมีระดับความรู้ด้านประกันภัย และการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์อยู่ในระดับสูง จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารจัดการกลุ่มที่มีสวัสดิการทางการเงินมาเกี่ยวข้องในอนาคต เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้ว่าจะรายได้ของกลุ่มจะมาจากแหล่งใดบ้าง และจะต้องมีการกำหนดมาตรการควบคุมความเสี่ยงขึ้นพื้นฐานในการดำเนินงานกลุ่มอย่างไร รวมถึงเกษตรกรยังเห็นว่าตนเองจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านสวัสดิการทางการเงินในระดับสูงอีกด้วย

นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรมีเจตคติที่ดี ต่อการดำเนินการจัดสวัสดิการทางการเงินทุกด้านในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ทั้งด้านวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการทางการเงิน หลักการสำคัญของการจัดสวัสดิการทางการเงิน และประโยชน์จากการจัดสวัสดิการทางการเงิน เนื่องจากผู้ด้อยโอกาสในชุมชนจะได้รับความช่วยเหลือให้มีโอกาส มีส่วนร่วมและสามารถเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรีจากการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มที่อยู่ในภาวะปกติจะได้รับการป้องกันช่วยเหลือเกื้อกูล มีส่วนร่วมคิดร่วมทำจากการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่ม รวมถึงการจัดสวัสดิการทางการเงินของกลุ่มจะทำให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย เกิดความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในกลุ่มและคนในชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2556) ที่กล่าวว่า ชุมชนจะมีความกินดีอยู่ดี เกิดความเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรม มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม จะต้องพึ่งพาชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเกิดการจัดการตนเอง ดังนั้นเมื่อคนในชุมชนท้องถิ่นมีเจตคติที่ดีต่อสวัสดิการสังคมและชุมชนแล้ว ย่อมต้องเกิดความแข็งแรงและมีส่วนในการปฏิรูปประเทศไทยได้

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร. (2564). *เกษตรกรอินทรีย์ คือ อะไร และทำไมต้องเกษตรกรอินทรีย์*, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา https://www.arda.or.th/knowledge_detail.php?id=17. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2564.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด พ.ศ.2557 – 2562*, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/11.aspx>. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2564.
- สำนักงานสาธารณสุขเชียงใหม่. (2564). *กลุ่มเกษตรกร/ตลาดนัดเกษตรกรอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่*, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา https://www.chiangmaihealth.go.th/cmphoto_web/document/200211158140640199.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2564.